

11 NOVEMBER – WAPENSTILSTAND

11 november – wapenstilstand na 4 jaren van oorlog, die inging op 11 november 1918 om 11 uur. Klokkengelui om het einde van de oorlog aan te kondigen ging moeilijk daar vele klokken door den Duitsers waren meegenomen. Feesten kon, maar niet bij hen waar iemand ontbrak in het gezin.

Naoorlogs werden monumenten en verenigingen opgericht om de slachtoffers te herdenken. Hoe moet/kan het verder?

Wat weet de jeugd nog van Wereldoorlog I? Of is het voor hen een ver van mijn bed-show die enkel maar een dag verlof opbrengt! Het is immers al zo lang geleden...

Is er nog noodzaak naar herdenkingen?

Sinds 2019, een jaar na de grote herdenkingen van het einde van WO I werden projecten gecoördineerd met defensie en WHI. (War Heritage Institut) waaronder ook in 2019 75 jaar bevrijdingsoffensief WO2, verder in 2021 70 jaar Koreaanse oorlog en Pro Patria Korea, in 2022 100 jaar Onbekende soldaat.

En dit jaar herdenken we eind november 60 jaar de Belgisch-Amerikaanse humanitaire interventie in Kongo met de repatriëring van landgenoten uit Stanestad en Paulis met de “Operaties Rode Draak en Zwarte Draak” (meer volgt)

Herdenken doorheen de tijd

Vóór WO I is er heel weinig bekend over herdenkingen. Vooral grote monumenten voor de overwinnaar. Voor de soldaten en gesneuvelden zelf was er weinig aandacht. Slachtoffers werden in massagraven gedumpt.

WO1 vormt eigenlijk de start van onze huidige herdenkingscultuur, vooral onder impuls van de Britten. Zij begonnen met de aanleg van speciale militaire begraafplaatsen met individuele graven voor de slachtoffers. Dit kreeg navolging van andere landen, elk op hun eigen manier. Wie geen graf had werd herdacht op monumenten voor de vermiste gesneuvelden. Elke gemeente richtte een monument op met daarop dat de namen van slachtoffers. Allerlei verenigingen zagen het licht en NSB was daar vanaf het begin (**) één van de meest omvangrijke en toonaangevende.

De Menenpoort is aan ons Westfront één van de bekendste herdenkingsmonumenten voor vermiste gesneuvelden van het Commonwealth War Graves Commission van voor 1917. Verder staan de vermiste gesneuvelden van het Commonwealth van na 1917 op de muur der vermisten van het Tyne Cot Cemetery en verschillende andere grote monumenten. Deze Menenpoort werd in 1927 ingehuldigd. In 2018 was het 90 jaar geleden dat de eerste grote pelgrimage doorging en opnieuw stonden duizenden vaandeldragers opgesteld, wat aantoont dat dit over het kanaal ook nog sterk leeft.

Voor sommige landen was WO1 heel belangrijk in het bewust worden van hun nationale identiteit, ik denk aan Canada, Nieuw-Zeeland en Australië. Tot op de dag van vandaag komt dit sterk tot uiting in hun herdenkingsbeleving. Het is dan ook niet verwonderlijk dat op ANZAC-Day op 25 april om 05.00 uur 's morgens een paar honderdtal Nieuw Zeelanders en Australiërs op de herdenking aanwezig zijn op Buth New British Cemetery te Zonnebeke (Polygon Wood)

Herdenken, herinneren, gedenken

Wat bedoelen we nu precies met Herdenken / Herinneren / Gedenken. Deze drie worden soms verwisseld.

Herdenken is vooral collectief en speelt zich af in de publieke sfeer, dit, ter ere van slachtoffers van oorlog, een aanslag of ramp. Wat mogelijks ook een moreel verplichting is.

Herinneren (gedenken) is eerder persoonlijk en daarom vaak emotioneler

Waarom herdenken we?

Om de slachtoffers te eren (burger – militair)

Om het historisch bewustzijn aan te wakkeren.

Om het traumatisch oorlogsverleden te verwerken.

Om aan te zetten tot burgerzin

Om lessen te trekken voor toekomstige generaties (helaas zijn sommige stadhoofden zich er niet van bewust – hoog tijd dat allen de Westhoek bezoeken)

Om eraan te herinneren dat vrede, vrijheid en democratie zo broos zijn en deze nooit definitief verworven zijn.

Om sociale steun te ervaren (veteranen of nabestaanden)

Wat als we niet (meer) herdenken?

Gevolgen van niet meer herdenken: vervagen of vergeten van historische feiten: mythevorming (politiek misbruik)

Risico van banalisering van het (oorlogs)verleden.

Verlies van identiteit.

Hoe zouden we de (slacht)offers erkennen of eer betuigen?

Hoe zouden we onze publiekelijke dankbaarheid uiten?

Toekomstige generatie gedoemd om zelfde fouten te herhalen

Hoe herdenken?

Vooreerst hebben we herdenkingen met een plechtig karakter met sterk gestuurde richtlijnen waarbij stap voor stap en hoe iets gedaan moet worden en door wie. Richtlijnen met een protocol en harde en zachte rituelen.

Harde rituelen met een onpersoonlijk karakter, statisch, stiltemomenten, kransen leggen, volkslied zingen.

Militaire ceremonieel, gericht op waardigheid en eer.

Zachte rituelen met persoonlijker karakter, waarbij de organisatie niet echt militair gericht is maar die wel aan bepaalde regels moeten voldoen. De eer en eerbied is er daarom niet minder om. Deze wekt een grotere emotionele betrokkenheid op, noemen van namen, het voorlezen van gedichten of het geven van een getuigenis.

Hoe herdenken?

Bij een herdenking moet een scenario worden opgemaakt om te vermijden dat er veel improvisatie in voorkomt. Zo niet verstoort dit de waardigheid van de ceremonie.

Historische duiding, toespraken over het gebeuren en de betekenis van conflict.

Daarbij moeten we respect betuigen door middel van bloemenhulde en een groet, “we will remember them”.

Daarbij zijn nagenoeg altijd Vaandels van vaderlandse verenigingen met het Belgische driekleur aanwezig. Dit Militair embleem als symbool van nationale eenheid.

Uniform: deze heeft een bijna gelijklopende dresscode, eretekens, muts van NSB of muts met het kenteken van het regiment waarbij men vroeger heeft gediend. Ook komen er symbolen zoals de poppie (Gemenebest) het madeliefje als Belgisch symbool en de korenbloem als Frans symbool.

Een laatste eerbewijs wordt gegeven door middel van klaoengeschal met als Belgische eer de "Te velde", de "Last post" voor de Gemenebestlanden, voor de Fransen hebben we "Aux morts", en "Ich hatt' einen Kameraden" wordt gespeeld bij een Duitse plechtigheid. Deze laatste is hier wel zeer in de minderheid.

Wil men toch aan het grote publiek meer over iets bekendmaken of uitleggen, dan wordt dit meestal op een tentoonstellingen voorgesteld.

Helpt herdenken om te verwerken?

Herdenken kan een belangrijk onderdeel zijn van het verwerken van oorlog. Kan helpen voor...
Erkenning van diegenen die hun leven lieten voor onze vrijheid

Het kan een manier zijn om emoties te delen en gevoelens van angst en verdriet te uiten.

Herdenking kan ook helpen om de geschiedenis van oorlog beter te begrijpen.

Belangrijk, na een zekere afkoelingsperiode kan ook een manier zijn om verzoening te bevorderen tussen voormalige vijanden. Door gezamenlijke slachtoffers te herdenken, kan er begrip en empathie ontstaan tussen verschillende gemeenschappen.

Tot slot kan het helpen om trauma's te verwerken en een gevoel van afsluiting te creëren

Rol diverse actoren

Oorlogsvrijwilligers /veteranen: spelen een belangrijke rol bij herdenkingen, omdat zij hebben gevochten voor hun land en hebben bijgedragen aan het beschermen van de vrijheid en de democratie. Dat biedt een kans om ons respect te tonen voor hun dienst en offers. Vaak worden veteranen uitgenodigd om deel te nemen aan officiële ceremonies en parades.

Verenigingen: vaderlandslievende verenigingen zorgen voor de praktische organisatie en dagelijkse leiding van de herdenkingsactiviteiten. Elke vereniging heeft zijn eigen doelstellingen,

leden en kenmerken, wat hen verenigt is hun wil om de vaderlandse geschiedenis in ere te houden.

In het algemeen kan **onderwijs** bij herdenkingen helpen om historische gebeurtenissen te begrijpen en de betekenis ervan te bevatten in de huidige toestand. Dit kan bijdragen aan het vergroten van het historisch bewustzijn en het begrijpen van de maatschappij als geheel. Helaas moet erbij worden verteld dat de rol van het onderwijs zeer ondermaats is. Dit zit echter niet meer in het lespakket. Toch is er hier en daar nog belangstelling en dankbaar dan ook om bij een tentoonstelling enkele klassen uit het lager daar te krijgen.

Overheid

Symbolische rol: Zo kan een hoogwaardigheidsbekleder een krans leggen of een toespraak houden om de betekenis van de herdenking te benadrukken.

Ondersteuning bij een activiteit van betekenis waarbij er belangstelling komt van buiten de gemeentegrenzen: helpen organiseren, extra subsidie, logistieke ondersteuning leveren.

Beleid: Zo kan ervoor zorgen dat het militair erfgoed bewaard blijft.

Defensie kan net als overheid steunen, ze zijn de enige die militaire eredetachementen kunnen opstellen. Ook belangrijk voor jonge soldaten om hun eigen geschiedenis te leren kennen.

Last but not least, War Heritage Institute (WHI) is een Belgische federale instelling die verantwoordelijk is voor het bewaren, bestuderen en promoten van het militaire erfgoed van België. De instelling heeft als doel om het belang van de militaire geschiedenis van België te benadrukken en te zorgen voor een correcte overdracht van deze geschiedenis naar toekomstige generaties. Ze organiseert tentoonstellingen, evenementen en educatieve activiteiten om het publiek bewust te maken van de impact van oorlogen en om te herinneren aan de offers die zijn gebracht door militairen en burgers. Daarnaast heeft het WHI de verantwoordelijkheid voor het onderhoud en de restauratie van belangrijke oorlogsmonumenten.

Het WHI heeft enkele reizende tentoonstellingen die aan ieder kan uitgeleend worden. Zo ook werden door de NSB Groepering Westkerke-Ettelgem-Roksem-Oudenburg al een drietal tentoonstellingen opgesteld in de kerk van Westkerke. Aan allen die dit wensen te doen, maak er gebruik van.

Invloed cultuur, religie, politiek...

Cultuur, bepaalt hoe een natie zichzelf ziet en hoe het zich verhoudt tot andere landen. Het kan bijvoorbeeld bepalen welke verhalen over een oorlog worden verteld en welke niet. Hierdoor kan het herdenken van een oorlog voor verschillende culturen en subculturen verschillende betekenissen hebben.

Politiek. Overheden en politieke leiders kunnen bijvoorbeeld bepalen welke gebeurtenissen wel of niet worden herdacht en op welke manier. Ze kunnen ook de nadruk leggen op bepaalde aspecten van de oorlog om politieke doelen te bereiken, zoals het versterken van de nationale eenheid of het bevorderen van verzoening tussen voormalige vijanden. (aartsvijanden Fransen en Duitsers, na WO2 samen in NAVO)

Verschillende **religies** hebben eigen rituelen en ceremoniën. Er worden vaak gebeden en offeranden gebruikt om respect te betuigen aan slachtoffers. In sommige gevallen worden speciale herdenkingsdagen of -diensten gehouden waarbij geestelijken of religieuze leiders spreken over het belang van vrede en verzoening. Tot slot kan religie ook dienen als een bron van troost.

Afsluiten

Sta me toe als afsluiter allen te danken voor de inzet en betrokkenheid van ieder die de herdenkingen blijven in ere houden.

Een oproep om te blijven streven naar verjonging en creatief te zijn met eigentijdse initiatieven om jongeren te bereiken.

Een volk die zijn doden niet eert heeft opgehouden te bestaan.

Militaire begraafplaats Brugge – Assebroek. (eigen foto)

** De Nationale Strijdersbond van België, de voornaamste Bond van Oud-Strijders, werd officieel opgericht in februari 1919 in het etablissement " LA ROSE BLANCHE" - Grote Markt te Brussel, door de strijders van 1914-1918.

Vanaf 1919 was de uitgave van de weekbladen "Journal des Combattants" en "Het Strijdersblad" een buitengewoon succes.

In 1921, tijdens zijn congres van 15 augustus 1921, telde N.S.B. 198.000 aangesloten leden, en werd een V.Z.W. opgericht.

In 1928 nam N.S.B. het besluit de wapenstilstand te herdenken door een nationale hulde aan de Grote Anonieme Wapenbroeder. Fakkels, aangestoken door de leiders van de afdelingen aan de uiterste punten van onze landgrenzen, gedragen door oud-strijders, zouden dag en nacht doorheen dorpen en steden, van afdeling tot afdeling, naar Brussel overgebracht worden om uiteindelijk, bij het vallen van de avond, op 11 november, voor het Graf van de Onbekende Soldaat, gedooft te worden.

Dirk Jonckheere

Bron: informatie door Kolonel (bd) Christophe Onraet naar aanleiding van het Provinciaal
Congres van NSB